

Szomora Zsolt¹

Jogtárgyi abszurdítások a Btk. méltóság- és alapjogvédelmi fejezetében, avagy hogyan (nem) lesz az individuális jogi tárgyból kollektív jogi tárgy²

Ahogy az ünnepelt, Blaskó Béla professzor számos kiadást megért általános részi tankönyvében is szerepel, a büntetőjogi jogi tárgy több feladata közül az egyik, hogy a büntető törvénykönyv különös részének felépítését meghatározza: azaz a jogalkotó az azonos, hasonló jogi tárgyat védő bűncselekményeket egy fejezetbe gyűjtse a kódexen belül (BLASKÓ 2016, 157).³ Ez az a jogtárgyfunkció, amely akkor is világosan érthető, ha nem kívánunk elmerülni a jogi tárgy büntetőjogi eszme- és dogmatörténetében, és mivel – e funkciót tekintve – a jogi tárgy nagyon is pragmatikus munkaeszközt, kodifikációs módszert jelent, ezért azt feltételezhetnénk, hogy a jogtárgyak szerinti rendszerezés feladata magától értetődő a jogalkotó számára is.

Rövid tanulmányomban két olyan új bűncselekményi tényállást, ha úgy tetszik, büntetőjog-kodifikációs terméket fogok elemezni, amelyek sajnálatosan azt mutatják, hogy a jogalkotónak ma már a jogi tárgy beazonosítása is komoly problémát okoz. Egy elvétett jogi tárgyból aztán szükségszerűen folynak a további kodifikációs és dogmatikai problémák. A jelenség azért is ad komolyabb aggodalomra okot, mert a Btk. kodifikációs színvonala úgy csökken egyre inkább, hogy mindeközben az Alaptörvény 28. cikke korábban nem látott alkotmányos jelentőséget tulajdonít a teleologikus értelmezésnek.⁴ Kérdés persze, hogy mit veszünk alapul a teleologikus (jogtárgyharmonikus) jogértelmezéshez⁵ akkor, amikor a jogalkotó célképzete és annak normatív átültetése mutat defektust.

¹ Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézete, egyetemi tanár.

² A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta.

³ Ezeket a fejezetképző, egymással rokon közvetlen jogi tárgyakat nevezi Blaskó különös (csoport) jogi tárgynak.

⁴ Az Alaptörvény 28. cikkéhez lásd JAKAB 2011; a büntetőjogban SZOMORA 2015; GÁL 2016, 64.; HOLLÁN 2017, 21–22. és 30.

⁵ Vö. NAGY 2014, I. köt. 114–115.; SZOMORA 2009.

Mindkét választott bűncselekmény az *emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények* között, a Btk. XXI. Fejezetében található. Az élet és testi épség, a személyi szabadság és a szexuális önrendelkezés, valamint a vagyoni jogok külön fejezetekben tipizált védelmén túl ez a Büntető Törvénykönyvnek az a fejezete, amely az egyénhez nagyon szorosan kapcsolódó alapjogokat véd, tényállásai az *individuális jogtárgyvédelem* egyértelmű megtestesítői.

Az egyesülési és a gyülekezési szabadság megsértése (Btk. 217–217/C. §): a jogtárgyvédelem megsúfolása

E bűncselekmény először még az 1978. évi Büntető Törvénykönyvben jelent meg az egyesülési, a gyülekezési szabadság, valamint a választási gyűlésen való részvétel jogának megsértése elnevezéssel (1978. évi IV. törvény 174/C. §). Akkori, majd a 2012. évi Btk. 217. §-ban kodifikált formájában *klasszikus, első generációs emberi jogot védő bűncselekményi tényállás* volt. Szöveg szerint az egyesülési és a gyülekezési jog erőszakkal vagy fenyegetéssel történő akadályozását büntette a törvény.⁶

A bűncselekmény eredeti tényállását a 2018. október 1-jén hatályba lépett gyülekezési törvény jelentősen módosította és kiegészítette.⁷ A korábban csak a jelenlegi (1) bekezdést tartalmazó és egyértelműen alapjogvédelmet megtestesítő bűncselekmény több jogtárgyidegen bűncselekményi alakzattal egészült ki.

⁶ „Aki mást egyesülési vagy gyülekezési jogának gyakorlásában, valamint választási gyűlésen való részvételében erőszakkal vagy fenyegetéssel jogtalanul akadályoz, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

⁷ 217. § (1) Aki mást egyesülési vagy gyülekezési jogának gyakorlásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályoz, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki valamely gyűlést akadályoz, ellehetetlenít, vagy annak lebonyolítását egyébként megghiúsítja, illetve a gyűlést súlyosan megzavarja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

217/A. § Aki a gyűlésen a gyűlés szervezőjének, vezetőjének vagy a rendezőknek rendezői feladataik jogszerű teljesítése során erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenszegül, vagy őket rendezői feladataik ellátása alatt bántalmazza, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

217/B. § (1) Aki a gyűlés gyülekezési jogról szóló törvény szerinti békés jellegét biztosító korlátozásait megsérti, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő a gyűlés vezetője, ha az általa alkalmazott rendező a gyűlés békés jellegét biztosító korlátozásokat megsérti és annak tudomására jutásától haladéktalanul nem intézkedik a rendező leváltásáról.

217/C. § Aki megtiltott gyűlést szervez, vagy azon való részvétellel a gyülekezési jogról szóló törvény szerint felhív, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az újonnan beiktatott szakaszok kodifikációs szempontból elhibáztak, és nem, vagy csak közvetett összefüggést mutatnak a bűncselekmény elnevezésével. Annyi közös bennük, hogy valamennyi tényállás keretdiszpozíció, amelynek háttérében az alábbi jogszabályok állnak: az Alaptörvény VIII. cikke; az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény; a gyülekezési jogról szóló 2018. évi LV. törvény (a továbbiakban: Gytv.); a választási gyűlések vonatkozásában pedig speciális rendelkezéseket tartalmaz a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény.

A következőkben *az új tényállási alakzatok elemzését* szeretném elvégezni, amelyből nemcsak a jogtárgy-anomália, de egyéb dogmatikai problémák is felsejlenek. A bűncselekményi alcím alatt valójában három különböző tényállás-csoport rejlik:

1. az alapjogokat védő tényállások (Btk. 217. §);
2. a (gyűléssel kapcsolatos) köznyugalmat védő tényállások (Btk. 217/A–217/B. §);
3. a gyülekezési tilalmat biztosító tényállás (Btk. 217/C. §).

Az *alapjogokat védő tényállások* közül a Btk. 217. § (2) bekezdésében foglalt új alaptényállás – már csak a gyülekezési jogra szűkítve – egyfajta kiegészítő szerepet tölthet be az első alapeset mellett. Passzív alanya nincs. A tényállás négy, egymást nagy részben átfedő, alig elhatárolható, feleslegesen kodifikált elkövetési magatartást tartalmaz: akadályozás, ellehetetlenítés, a lebonyolítás más módon történő megghiúsítása, vagy a gyűlés súlyos megzavarása. Az (1) bekezdéssel való összevetés alapján elmondható, hogy e magatartások nem valósíthatnak meg fenyegetést, sem pedig személy elleni vagy dologról személyre áttevődő erőszakot, mert akkor az első, súlyosabb alapeset megállapításának van helye; a második alapeset szubsidiárius. Halmazatot a különböző gyűlések megzavarása keletkeztet.

Kiemelendő, hogy ha a releváns alapjogok gyakorlása nem jogszerű (például a Btk. 217/B–217/C. § szerinti bűncselekményt valósítja meg), akkor az akadályozás nem tényállásszerű, tekintettel arra, hogy a bűncselekmény csak a megfelelő alapjoggyakorlást védi, az alapjoggal való visszaélést vagy a jogsértő magatartásokat nem (*teleologikus értelmezés*). Kényszer alkalmazására azonban ilyen esetben is csak a rendőrség jogosult. Más személyek erőszakkal, fenyegetéssel akadályozó magatartása ilyen esetben más bűncselekmény (például kényszerítés) alapján minősülhet, de a Btk. 217. § (1) bekezdése szerinti tényállást nem valósítja meg.

A második tényállás csoportba tartozó bűncselekmények jogi tárgya elsődlegesen a gyűlés idején és helyén fennálló (és fenntartandó) köznyugalom. A tényállások magát a *gyülekezési jog gyakorlását* ezen keresztül, valójában *csak közvetetten védik*.

A 217/A. § *passzív alanyai* a gyűléshez kapcsolódó, különböző funkciókat ellátó személyek: a gyűlés szervezője, vezetője és rendezője (Gytv. 3–5. §). Az ő pontos

feladataikat az említett törvényhelyek határozzák meg. Az elkövetési magatartás a passzív alanyoknak a törvényben meghatározott feladatok jogszerű teljesítése során történő ellenszegülés, amelynek elkövetési módja az erőszak vagy fenyegetés. Elkövetési magatartás továbbá a feladatok ellátása során történő bántalmazás. A törvényben meghatározott feladatok jellegéből kiindulva ellenszegülni elsősorban a vezetővel és a rendezővel szemben lehet, míg a bántalmazási fordulatnak a szervező esetében is relevanciája lehet. A tényállás szituációs eleme, hogy az csak a gyűlésen követhető el. Így például, aki a gyűlés szervezőjét a gyűlésre való felhívás online terjesztése során bántalmazza, ezen alakzat miatt nem büntetendő, vizsgálandó viszont a felelőssége a Btk. 217. § (1) bekezdés szerinti súlyosabb alapeset miatt, hiszen magát a szervezőt erőszakkal akadályozza a gyülekezési jog gyakorlásában. A gyülekezési jognak nyilvánvaló részjogosítványa ugyanis a gyűlés megszervezése.

A bűncselekmény *alternatív jellegű* („ha más bűncselekmény nem valósul meg”), és ebből is fakadóan sajátos, gyakorlatilag *értelmezhetetlen a viszonya a Btk. 217. §-a szerinti alapesetekhez képest*. Ha például a tettes a rendezővel szemben erőszakkal ellenszegül (Btk. 217/A. §), akkor ezt oly módon is elkövetheti, hogy egyúttal magát a gyűlést is súlyosan megzavarja. E – következményeit tekintve – súlyosabb magatartásáért elvileg enyhébben, a Btk. 217. § (2) bekezdés szerint lenne büntetendő. A Btk. 217. § (2) bekezdése viszont szubszidiárius, amelyhez képest a súlyosabban büntetendő Btk. 217/A. § alternatív. *Az alternatívitási és a szubszidiaritási klauzula egymást kioltva alkalmazhatatlanná teszi a tényállásokat, amelyek egyébként nemcsak a normavilágosság követelményét, de az arányosság követelményét is sértik*. Kijelenthető, hogy a Btk. 217/A. § alaptörvény-ellenes. E problémakörön túl is elmondható, hogy a rendbontás [Btk. 340. § (1) bekezdés] mellett gyakorlatilag megállapíthatatlan ez a fordulat, hiszen a rendbontás tényállását a gyűlésekre is kiterjesztették. A jogtárgyi félreértést pedig mi sem mutatja jobban, mint hogy a rendbontás tényállása a köznyugalom elleni bűncselekmények között található (Btk. XXXII. Fejezet).

A Btk. 217/B. § szintén szubszidiárius (1) bekezdése tisztán blankettáris tényállás, amely a gyülekezés békés jellegét biztosító törvényi korlátozások megsértését szankcionálja. E korlátozásokat a Gytv. 9. §-a tételezi (ilyen például a robbanóanyag, lőfegyver magánál tartása, de akár a megfélemlítő jellegű félkatonai ruházat viselése, sőt akár – egyéb feltételektől függően – az arc eltakarása is). Amennyiben a cselekmény egyúttal rendbontást is megvalósít, akkor csak a Btk. 340. § (3) bekezdés *e* pontja szerinti minősített esetet lehet megállapítani. A bűncselekmény közönséges, azt bárki, egy személyben is elkövetheti. Ezzel szemben a Btk. 217/B. § (2) bekezdése különös bűncselekmény, tette a gyűlés vezetője, aki a gyűlés e korlátozásokat megsértő rendezőjének leváltásáról nem intézkedik (elkövetési magatartás) a szabálysértő magatartás tudomására jutását követően haladéktalanul (szituációs elem).

A harmadik csoportot alkotó, tisztán blankettáris tényállásban meghatározott bűncselekmény (Btk. 217/C. §) jogi tárgya a gyülekezési jog gyakorlását meghatározó közigazgatási szabályok érvényesülése. Azt még a tényállást kodifikáló, a gyülekezéstről szóló törvény miniszteri indokolása és a Btk.-t módosító törvényjavaslat indokolása is felismeri, hogy ez a bűncselekmény a gyülekezési joggal való visszaélést szankcionáló szabálysértési tényálláshoz kapcsolódik [2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) 189. §]. A tényállás tehát semmi esetre sem az egyén gyülekezési jogát védi, ellenkezőleg, a gyülekezési jog állam általi korlátozását biztosítja a büntetőjogi szankcionálás eszközével. A rendszertani elhelyezése elhibázott, a helye a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények között, a Btk. XXXIV. fejezetében lenne.

Az elkövetési magatartás első fordulata a megtiltott gyűlés szervezése. A gyülekezés megtiltásának okait a Gytv. 13. §-a tartalmazza. Megtiltott rendezvény alatt a bejelentést követően végrehajtható hatósági határozattal megtiltott gyűlést kell érteni. Az elkövetési magatartás második fordulata a megtiltott gyűlésen való részvételre felhívás. Ez a tényállás egy *quasi sui generis* előkészületi bűncselekmény:⁸ maga a tiltott gyűlésen való részvétel (a gyűlésen való megjelenés) a Szabs. tv. 189. § (3a) bekezdése szerinti szabálysértés, amelyhez kapcsolódó, felhívásban álló előkészületi magatartást viszont már a Btk. szankcionálja. Kiemelendő, hogy ezt az alakzatot csak olyan személy követheti el, aki a gyűlésnek nem szervezője, ugyanis a részvételre való nyilvános felhívás a Gytv. szerint szervezői feladat, ezért az első fordulat szerint büntetendő. A második fordulat szerint a részvételre való nem nyilvános felhívás lehet csak tényállásszerű. A szervezőnek, felhívónak a gyűlés hatósági megtiltásával tisztában kell lennie az elkövetési magatartás kifejtésének időpontjában. Ellenkező esetben szándékossága kizárt. A bűncselekmény alternatív. Így például, ha tiltott gyűlésen egyúttal garázda magatartásokat is elkövetnek, akkor e bűncselekmény helyett már – az alapesetben is súlyosabb – garázdaságot (Btk. 339. §) kell megállapítani.

Összegezve: a Btk. 217–217/C. §-aiban annak lehetünk először szemtanúi, hogy hogyan keveri össze a jogalkotó az individuális jogtárgyvédelmet a köznyugalom mint kollektív jogi tárgy védelmével, végül pedig eljut egészen addig, hogy az *alapjogkorlátozást, a gyülekezés tiltását megtestesítő állami akaratot büntetőjogi szankcióval biztosítsa*. Az alapjogvédelem ellenkezőjét individuális jogtárgyvédelmeként eladni szemfényvesztésnek is beillik. Mindennek fényében talán nem túlzás részemről ezt a jogalkotási megoldást a jogtárgyvédelmi paradigma megcsúfolásának nevezni.

⁸ A *quasi sui generis* előkészületi bűncselekmény dogmatikai kategóriájához lásd NAGY 2014, II. kötet 20–21.

A becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel készítése és nyilvánosságra hozatala, avagy a beismerő vallomással felérő kodifikációs félreértés

A Btk. 226/A–B. §-aiban foglalt, 2013 novemberétől hatályos törvényi tényállások esetén nem szükséges az előzőhöz hasonló hosszasabb elemzés annak belátásához, hogy a jogalkotási célképzet valami nagyon más volt ahhoz képest, mint ami végül a törvényben testet is öltött.⁹ A 2013 nyarán hatályba lépett Büntető Törvénykönyv esetén elemi szükség mutatkozott annak azonnali módosítására, a három bekezdésnyi szövegnek külön módosító törvényt szenteltek: 2013. évi CLXXVIII. törvény az emberi méltóság védelme és a bizonyítékok meghamisításának megakadályozása érdekében a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény módosításáról.

A törvényjavaslat indokolása szerint: „Október 21-én robbant ki a bizonyítékhamisítási botrány. Bizonyíték hamisítása alkalmas a választások tisztaságának megkérdőjelezésére. A demokratikus intézmények védelme azt indokolja, hogy a Büntető Törvénykönyvben külön tényállás és szigorúbb büntetési tételek szankcionálják a bizonyítékhamisítás esetét.” Az indokolás konkrét háttérében a 2013 októberében, Baja városában tartott időközi önkormányzati választás állt, amelynek lezárása után olyan hamis videófelvételt hoztak nyilvánosságra, amely azt a benyomást keltette, hogy a választáson győztes ellenértéket ajánlott egyes polgároknak szavazatukért cserébe. A cselekmény személyes adattal visszaélésen túl kétszeresen minősülő – nagy nyilvánosság előtt elkövetett és jelentős érdeksérelmet is okozó – rágalmazást is megvalósít, de az Országgyűlés ezt a büntetőjogi védelmet elégtelennek tartotta, ezért *ad hoc* jogalkotással (hívjuk Lex Bajának?) új tényállást iktatott a Btk.-ba.

Az idézett indokolás egyértelműen a választások tisztaságába vetett közbizalmat mint kollektív jogi tárgyat írja körül, ehhez képest a Btk. szövegében semmi ilyenre utaló fordulatot nem találhatunk. A bűncselekmény jogi tárgya azonos a rágalmazás jogi tárgyával: az ember társadalmi megbecsülése és emberi méltósága, ami a választások tisztaságába és a demokratikus intézmények működésébe.

⁹ 226/A. § (1) Aki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételt készít, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

226/B. § (1) Aki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételt hozzáférhetővé tesz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

a) nagy nyilvánosság előtt, vagy

b) jelentős érdeksérelmet okozva

követik el.

désébe vetett bizalommal semmilyen korrelációt sem mutat. Olyannyira nem, hogy a hamis bizonyítékok hatósági eljárásban való felhasználását más, igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények büntetik. Amennyiben a hamis felvételt hatósági eljárásban bizonyítékként használják fel (azaz szó szerint bizonyítási eszközt hamisítanak), *hamis vád* vagy *hamis tanúzás* valósulhat meg, amelyek – komplex jogi tárgyakra tekintettel – e bűncselekményt (ahogy a rágalmazást is) konzumálják.¹⁰ A konzumpció egészen konkrétan azt jelenti, hogy a törvényjavaslat megalkotóinak szeme előtt lebegő szituációk legsúlyosabbikában az általuk kifejezetten ennek tiltására konstruált tényállás még csak meg sem állapítható.

E problémának további „ízt ad” az Alaptörvény 28. cikkének 2019. január 1-jétől hatályos módosítása: „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. *A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni.* Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.” (Kiemelés: Sz. Zs.) Az Alaptörvény hetedik módosítása az addig irányadó, a *ratio legis* a norma szövegéből levezető *objektív teleologikus értelmezés helyére a jogalkotó vélelmezett akaratát előtérbe helyező szubjektív teleologikus értelmezést* ültette. (A teleologikus értelmezés két fajtájához lásd JAKAB 2011.) Ez alapján komolyan fel kell tennünk a kérdést, hogy hogyan döntene a bíró egy olyan ügyben, amelynek tényei minden további nélkül a Btk. 226/A–B. §-ainak szövege alá szubszumálhatók, de egyébként a választási eljárással, a demokratikus intézményekkel és a bizonyítási eszközökkel semmilyen összefüggést sem mutatnak. Az lenne vajon a jogalkotó szándéka, hogy a bíróság az ilyen „egyéb eseteket” a miniszteri indokolásra hivatkozással értelmezés útján zárja ki az egyébként világos normaszöveg hatóköréből? Tényleg ez következne az Alaptörvény 28. cikkéből?

A kérdés költői. Mindenesetre jól mutatja, hogy a magyar büntetőjog-tudomány jeles képviselői nem ok nélkül értekeznek jó ideje a dogmatika és a büntetőjog-alkotás válságáról.¹¹ Ahogy Nagy Ferenc fogalmaz: „A részleges, relatív/relativizálódó dogmatika nem követendő, hiszen ha megbontjuk az alapokat, már nem épülhet rá kiszámítható, biztonságos, koherens rendszer” (NAGY 2013, 125.). Tóth Mihály erre reflektálva, alapos eszmetörténeti elemzés után jegyzi meg, hogy „a dogmatika elveivel és szemléletével szemben továbbra is reálisan támasztható és támasztandó igénytől tehát mostanra igen messze kerültünk. Reménykedjünk, hogy a visszavezető utat még nem nőtte be teljesen a fű” (TÓTH 2018, 954.).

¹⁰ A hamis vád, hamis tanúzás és a rágalmazás látszólagos alaki halmazatához lásd: MEZŐLAKI 2019, 614.

¹¹ Lásd már az 1990-es évek derekán KERTÉSZ–STAUBER 1996; NAGY 1997.

A büntetőjog-alkotás válsága különböző okokból fakadhat. Érzésem szerint az itt bemutatott két példa mögött leginkább egyszerűen a szakmai felkészületlenség és a kapkodó eseti jogalkotás rejlik. A jogalkotásért felelős személyeknek elég volna elővenni és leporolni az imént idézett kiváló szerzők anyagi jogi alapmunkáit, vagy Blaskó tanár úr általános részi tankönyvéből feleleveníteni a jogi tárgyról szóló részt, s akkor képessé válnának arra, hogy az egyébként legitim kriminálpolitikai akaratot megfelelően ültessék át a büntetőjog dogmatikai rendszerébe. És akkor az a bizonyos, utat elfedő fű sem nőne olyan gyorsan...

Irodalomjegyzék

- BLASKÓ Béla (2016): *Magyar büntetőjog. Általános rész.* (Hetedik kiadás.) Budapest–Debrecen, Rejtjel.
- GÁL Andor (2016): Individuális jogi tárgyak a jogos védelem szabályozásában. *Állam- és Jogtudomány*, 57. évf. 3. sz. 64–89.
- HOLLÁN Miklós (2017): Alkotmánybírószág a jogágak útvesztőjében – a büntető törvény kereteit ki-töltő normát értelmező jogegységi határozat megsemmisítése. *Magyar Jog*, 64. évf. 1. sz. 17–32.
- JAKAB András (2011): A bírói jogértelmezés az Alaptörvény tükrében. *JeMa*, 2. évf. 4. sz. 86–94.
- KARSAI Krisztina szerk. (2019): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.* Budapest, Wolters Kluwer.
- KERTÉSZ Imre – STAUBER József (1996): Tényállások inflációja. *Ügyészek Lapja*, 4. évf. 5. sz. 48–55.
- NAGY Ferenc (1997): Új fejlődési irányok, avagy a tradicionális jogállami büntetőjog eróziója. *Magyar Jog*, 44. évf. 6. sz. 333–337.
- NAGY Ferenc (2013): *Régi és új tendenciák a büntetőjogban és a büntetőjog-tudományban.* Budapest, Akadémiai.
- NAGY Ferenc (2014): *Anyagi büntetőjog. Általános rész. I–II.* Szeged, Iurisperitus.
- SZOMORA Zsolt (2009): A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. *Bűnügyi Szemle*, 2. sz. 11–17.
- SZOMORA Zsolt (2015): *Alkotmány és anyagi büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései.* Szeged, Pólay Alapítvány Könyvtára.
- TÓTH Mihály (2018): Adalékok a büntetőjogi dogmatika válságához. In KARSAI Krisztina – FANTOLY Zsannett – JUHÁSZ Zsuzsanna – SZOMORA Zsolt – GÁL Andor szerk.: *Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára.* Szeged, SZTE ÁJK. 945–954.